MOMENTUM*nytt*

Foreningen for Arm- og Benprotesebrukere

ÅRGANG 6
NR. 1/2001

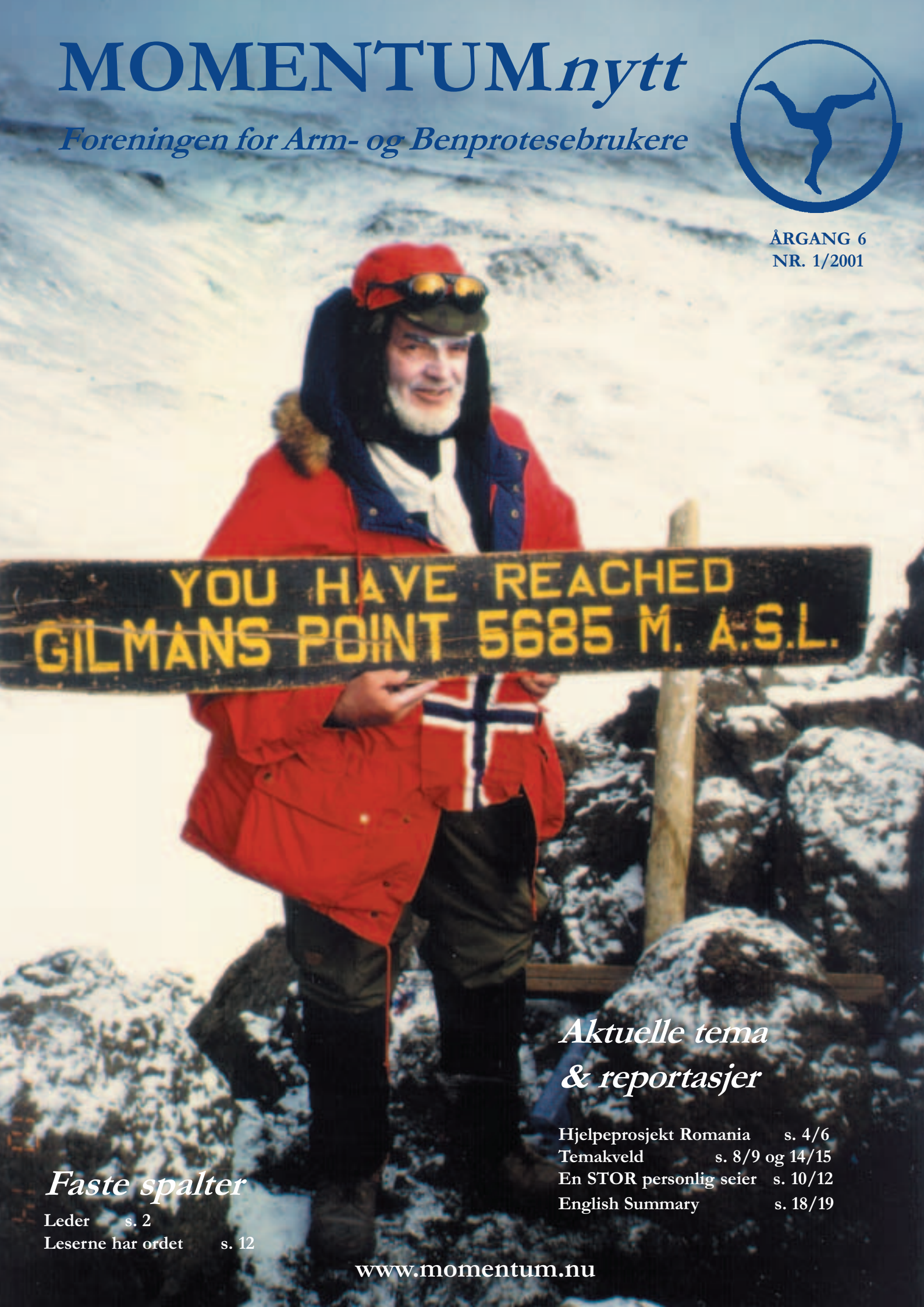

Aktuelle tema & reportasjer

Hjelpeprosjekt Romania s. 4/6
Temakveld s. 8/9 og 14/15
En STOR personlig seier s. 10/12
English Summary s. 18/19

Faste spalter

Leder s. 2
Leserne har ordet s. 12

www.momentum.nu

LEDER

MOMENTUM*nytt nr. 1/2001*

Utgiver: MOMENTUM,
Grinistubben 6, 1359 Eiksmarka.
Utkommer 4 ganger årlig.

Redaktør og styremedlem:
Anita Baastad
tlf.: 67 14 79 42
E-post abaastad@online.no

Layout og sats: Anita Baastad
Trykk: Wisa Grafisk as

Styret:

Leder: Nils-Odd Tønnevold
tlf.: 22 44 87 97
E-post nils@connectum.no
fax: 22 44 33 19

Nestleder: Helge Borgevad
tlf.: 32 85 64 26
E-post helge.borgevad@c2i.net

Medlemsansvarlig: Anne Kristin Djuve
tlf.: 38 09 42 82
E-post akdjuve@sensewave.com

Styremedlem: Geir Liang
tlf.: 72 83 47 47
E-post liangdoc@sensewave.com

Styremedlem: Tor Dalsheim
tlf.: 61 29 56 29
E-post tor.dalsheim@sensewave.com

Styremedlem: Svein Resell
tlf.: 22 33 09 99
E-post svein.resell@intercomp.no

Internett:
http://www.momentum.nu

Årskontingent:
- Hovedmedlemskap for protesebrukere minimum kr. 200.-
- Støttemedlemskap for pårørende og fagfolk minimum kr. 100.-
- Støttemedlemskap bedrift koster minimum kr. 400.-.

Gaver utover dette beløp mottas med takk!

Annonser: Vennligst kontakt Nils-Odd Tønnevold på tlf. 22 44 87 97 eller fax 22 44 33 19 for nærmere informasjon.

Bankforbindelse:
Den norske Bank ASA
Kontonummer: 0530.06.69788

Kjære Medlem

Tålmodighet og målbevissthet lønner seg. MOMENTUM tok for over ett år siden initiativet overfor NOF (Norske Ortopediingeniørers Forening) til å heve kompetansen blant ortopediingeniører og ortopeditekniker når det gjelder å tilvirke hylser som kan gjøre hverdagen for protesebrukere bedre. Denne dialogen har nå båret frukt. Sammen med NOF og Ortopediingeniørutdanningen ved Høgskolen i Oslo skal det 22-23. mars i år avholdes kurs i ICS hylseteknikk. ICS betyr "Ischial Containment Socket" og kan oversettes til norsk med "hylse med skjellettlås". En ICS-hylse (beskrivelse av fasongen på hylsen) fjerner mange av problemene som for mange har vært knyttet til bruk av lårprotese. Ettersom en ICS protesehylse sitter bedre på og er mere anatomisk riktig, gir den bedre sidestabilitet, bedre styring av protesen og bedre utnyttelse av musklene. Dette gjør denne hylsetypen bedre å både gå, stå og sitte med. Det er rett og slett en ny generasjon hylse. Det er imidlertid krevende å lage en god ICS-hylse - det krever både innsikt, innlevelsesevne og godt håndverk. Derfor vårt initiativ.

MOMENTUM håper med dette initiativet å stimulere til at ICS-konseptet og andre nyvinninger på protesefronten etterhvert blir mer utbredt i Norge, slik at stadig flere brukere kan få oppleve en bedre hverdag. Vi er svært glad for at NOF og Ortopediingeniørutdanningen er såpass positive til dette og ser fremtiden lyst i møte. Innovasjon og nytenkning er kjempeviktig.

MOMENTUM*nytt* vekker interesse i utlandet! Vi er blitt bedt om å lage et engelsk sammendrag av bladets innhold. Vi vil ta oppfordringen og ta dette inn fom. dette nummeret.

År 2000 var forøvrig et travelt år med mange vellykkede arrangementer. Den siste begivenheten, temakvelden som gikk av stabelen 28. november på Holmenkollen Park Hotel Rica, kan du lese om i dette nummeret.

Vi har planlagt mange interessante temakvelder og samlinger flere steder i vårt langstrakte land. Følg med i postkassen, invitasjoner med beskjed om tid og sted kommer etterhvert. Vi håper å se mange, mange av dere på disse arrangementene - det er en kilde til inspirasjon for alle som er med. Husk også - at jo flere vi er, desto sterkere står vi. Fortell gjerne andre protesebrukere, venner, din familie, din fysioterapeut, din lege, din ortopediingeniør, din protesetekniker osv om MOMENTUM og invitér dem gjerne med som medlem, til å være med på arrangementer osv. Alle er varmt og hjertelig velkommen!

På alle vis går det nå mot lysere tider og en av årets store høytider nærmer seg. Vi ønsker derfor

RIKTIG GOD PÅSKE!

Beste hilsen

Nils-Odd Tønnevold
Leder

Anita Baastad
Redaktør

erimed

Pro Limb was provided with 20 years experience for knee's development and design.

Pro Limb unceasingly designed excellent knee that base on safety, comfortable, light, practical and convenience assembly.

Especially concerned quality and security, we got CE mark (ISO-10328 standard) for all of products.

Endelig noen som tenkte anatomi da modulsystemet fikk sin form!
For ytterligere informasjon vennligst kontakt din ortopediingeni¯r eller Matts Larsson pÂ **erimed**

erimed international, Postboks 5028, 141 05 Huddinge
telefon 0046 84 49 56 50, fax 0046 86 46 47 67
epost info@erimed.se

Clever Bone & Clever Knee

The knee system is a four bar polycentric knee combine with save energy clever bone. (adult knee and child knee)

- Ultra light designed to lighten patient burden.
- Point of high security designed to prevent patient fall over and provide patient with quick adaptation.
- Point of great winding designed to create more activity space.
- Unique "Cupid"molding.
- The knee system provide patient with comfortable feeling, bring patient activity into full effect, and avoid psychological hidden cause forgot their leg in deficient condition.

Cutting fixture ensure dual sticks with orderly tangent plane

Stick Size Selection Guide:

Stick Length(mm)	Patient Weight(kg)				
	45 ~ 60	61 ~ 70	71 ~ 80	81~ 90	91~100
70~170	S M	S M	M L	L L	L XL
171~205	S M	M M	M L	L L	L XL
206~240	S M	M L	L L	L XL	XL XL
241~270	M L	L L	L XL	L XL	XL XL
271~300	L L	L XL	L XL	XL XL	XL
301~330	L L	XL XL	XL XL	XL	

Remark:

(1). The Size (black color) will be used for patient with non and low activity level.
The Size (rod color) will be used for patient with nor mal activity level.

(2). The stick diameter : S=11 M=11.5 L=12 XL=12.5

18. januar 2001 - Sophies Minde, Oslo

Anledning

"Hjelpeprosjekt Romania"

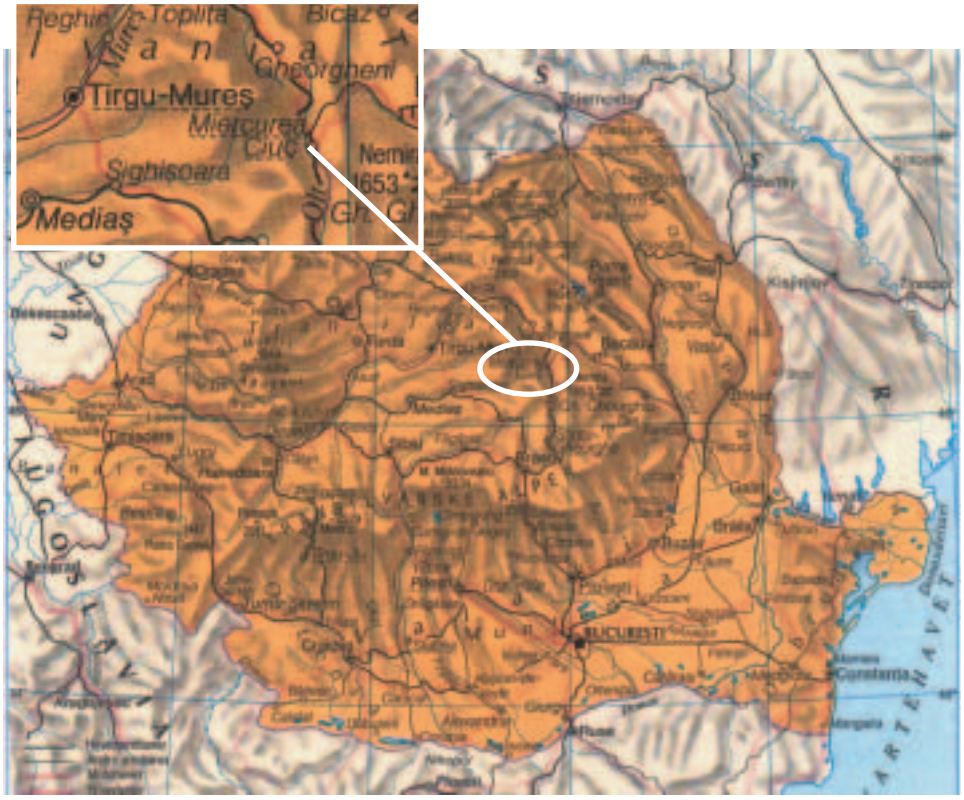

Tilstandene i Romania er ufattelige. Landet mangler alt. Sigøynerbarn amputeres for å tigge. I over 10 år har ildsjelen Ingvar Landa, manager i CONTRARY AS, kjørt lastebiler med brukte klær, rullestoler og proteser til Romania.

Ingvar Landa t.v , ortopediingeniør Per Bjørge og vårt styremedlem Svein Resell er svært fornøyd med innsamlingsresultatet.

Svein Resell, styremedlem i MOMENTUM, kom under vær med Ingvar Landas innsamlingsaksjoner av brukte klær, rullestoler og annet sykehusmateriell. Hva med våre gamle proteser? Selv hadde han en som bare sto der. Han oppfordret sterkt på Julesamlingen alle tilstedeværende å levere hva de hadde av proteser som ikke var i bruk på Sophies Minde. Der ville de bli hentet for videresending til en rehabiliteringsavdeling på Sentralsykehuset i byen Miercurea-ciuc. Etter demontering vil alle intakte deler bli benyttet i andre proteser som tilpasses arm- og benløse.

Inntil nylig var det kun de aller mest trengende som fikk proteser og da ofte etter en "bildeaksjon".

Hvordan plassere "godset"? Vi har en lang vei foran oss. Her kreves god planlegging, synes Ingvar Landa å tenke

Hva denne lastebilen rommet! "Manna fra himmelen"! Proteser, kneledd, rullestoler, sykehussenger, klær -

Bunnen er nådd! Nå gjelder det å få alle løse deler i pappkartongen. Hver del er verdifull! Hver del vil være med på å gi et menneske en bedre hverdag.

Dette vil det bli slutt på fordi nå innredes tre permanente ortopeditekniske verksteder i Romania. Et i Cluj, de to andre i Odorheiu og Micercurea ciuc.

Fra Tyskland har Romania fått en maskin som skal produsere hylser, rør og føtter. Men verkstedene er "lens" for kneledd og andre nødvendige protesedeler, så alle de løse delene i bunnen av "søppelkassen" vakte enorm glede.

Ingvar Landas siste innsamlingsaksjon innebærer betydelig forbedring for amputerte i Romania. Det gjør oss i MOMENTUM glade. Det gjør godt å vite at proteser som av en eller annen grunn er blitt skiftet ut, kan komme andre til gode. Bildene fra Romania taler for seg .

Arbeidsgleden møter ingen "motstand" her. Energien, optimismen og livsmotet formelig gnistrer.

Glimt fra Romania 2001

Sengene kommer fra Randaberg

Silje Landa, Ingvar Landa og fylkeslege Bocor

Barna er alltid glade når vi kommer

Fanger reparerer gaten

Bønder langs veien

Alpha® Liners

Den første og fineste er nå tilgjengelig i str. Large Plus

- Passer bedre for brukere med konisk stumpfasong
- Tilgjengelig i 3, 6 og 9 mm tykkelse
- Velg mellom pinnelås og endepute
- Alpha® sortimentet består nå av 6 størrelser: Small, Medium, Medium Plus, Large, Large Plus og Extra Large
- Nytt *portabelt* tørkestativ, perfekt på reise

Ultimate Knee®

Ultimat allsidig, Ultimate stabilitet... Ultimate Knee®

- Sofistikert hydraulisk kneledd - en revolusjon innen proteseutviklingen
- Passer både for nyamputerte og høyaktive brukere
- Kan innstilles til å låse ved hælkontakt eller sige kontrollert i trapper og bakker
- Naturlig knebøy under gang sparer betydelig på kreftene
- Kneet følger automatisk med, uansett gangtempo
- Veier lite og tåler mye - godkjent for personer som veier opptil 125 kg

Pathfinder™ Fot

Gjør mer en du noensinne trodde var mulig... Pathfinder™ Fot

- Designet for å gi lagre energi og minske tretthet
- Innovativ kombinasjon av springfjær og gassstøtdemper gir spenst, stabilitet og komfort
- Gassstøtdemperen er justérbar for å kunne tilpasses den enkeltes behov
- Gjør det mulig å være mer aktiv en man forestiller seg
- Eliminerer "dødsonen" som mange brukere klager over på andre proteseføtter

ORTHOEUROPE

TEKNOLOGI FOR LIVET

For ytterligere informasjon, vlg. kontakt din ort.ingeniør el. Jerry Berglund, Ortho Europe, tlf 0046 733 423 266

ORTHOEUROPE
ORTHO EUROPE AB
Rubanksgatan 9 • 741 71 Knivsta • Sverige
Telephone: +46 (0) 18 34 92 90 • Fax: +46 (0) 18 34 92 90 • Email: helge.orthoeurope@telia.com
www.ortho-europe.com

I samarbete med
OHIO WILLOW WOOD

Temakveld

28. november 2000- Holmenkollen Park Hotel Rica

Agenda

1800-1830 Utstilling og kaffe med tiltugg
1830-1900 Orientering om MOMENTUMs prosjekter og aktiviteter v/Nils-Odd Tønnevold, Leder, MOMENTUM
1900-1930 Presentasjon av protesenyheter v/Matts Larsson /Steinar Knutsen, Erimed International
1930-1945 Kaffe
1845-2015 Visning av filmen "Climbing Back"
2015-2130 Paneldebatt

Se! LYTT & LÆR!

Responsen på invitasjonen til temakvelden var overveldende. I alt 94 personer, protesebrukere, pårørende og helsefaglig personell, ble ønsket velkommen presis kl. 18.30 av MOMENTUMs styreleder, Nils-Odd Tønnevold. Hotelldirektør Carl Johan Hustad og Erimed International ble applaudert for deres sponsing av arrangementet.

Etterutdanning for ortopediingeniører

Nils-Odd innledet med å fortelle at MOMENTUM har tatt initiativet til å få i gang etterutdanningskurs for ortopediingeniører og teknikere slik at de kan holde sine kunnskaper og ferdigheter vedlike og lære nye ting. Vi kan med glede meddele at medio mars starter det første kurset og temaet er da hylseteknikk - hvordan lage komfortable protesehylser. Dette er positivt, for som mange av leserne vet, hjelper det ikke med all verdens flotte proteser hvis ikke hylsen passer.

"LIKEMANN 2001 er et annet prosjekt MOMENTUM satser tungt på," uttalte Nils-Odd. Vi har konkrete planer om hvordan dette skal bli bedre og er allerede fullt i gang med dette. Videre, i forbindelse med prosjektet FANTOM 2000, er MOMENTUM kommet frem til at det er ca 5000 aktive benprotesebrukere i Norge, mens det er 500 som er uten armer. Vi har ikke fått alle spørreskjemaene i retur ennå, men allerede er det klart at svarprosenten blir svært høy.

Årsaken til amputasjonene

Fig. 1

Amputasjonsnivå - Ben

Fig. 2

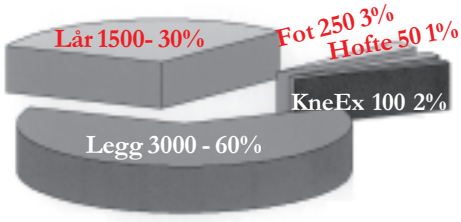

Fordelingen mellom høyre og venstre armamputasjoner

Fig. 3

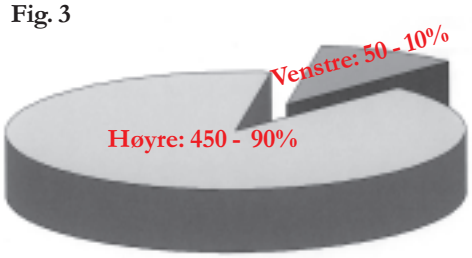

Armamputasjoner skyldes i all vesentlighet arbeidsulykker og ettersom de fleste er høyrehendte er det høyre arm det går først ut over. 90% av armamputerte har mistet høyre arm.

Bak statistikken er lidelse og tap av livskvalitet. En nøkkel til bedre livskvalitet etter amputasjon er KUNNSKAP; kunnskap om hva som er mulig å gjøre, hvor man kan få hjelp og støtte og hva man kan få av proteser. Dette er MOMENTUM svært opptatt av! Ortopediingeniør Matts Larsson fra Erimed International fikk så ordet for at vi skulle få kunnskap om nyskapningen "TruStep".

Erimeds

TruStep

For at vi skulle få se foten "live" hadde ort.ing. Matts Larsson med seg Kristine Linnes, en helt fersk TruStep-bruker. Lett og ubesværet gikk hun oppover trappene mellom benkeradene i konferansesalen. Det var umulig å se at den ene foten hennes var kunstig. På et direkte spørsmål fra salen:

"Hva gir TruStep som ikke din gamle fot ga?" svarte hun omgående:

"Dynamikken - den er lettere og gir mer energi".

Menneskets lemmer er et underverk. Fullgode erstatninger finnes ikke. Eller? TruSteps anatomiske oppbygning med

- 2 ledd og tre bevegelsesakser
- 3 ben og
- 4 utbyttbare støtdempere
- lav vekt (420 gram)

er en brukbar konkurrent til den menneskelige fots

- 33 komplekse deler
- 26 ben
- 107 sener
- drøyt 20 muskler og
- ca 1,4 kg

når ulykken først har vært ute og man er frarøvet sin egen fot (føtter).

TruSteps historie startet i 1907, men det var først i desember 1987 da David L. Robertsen tok patent på den at utviklingen - bokstavelig talt - begynte å løpe. Og det fra et ett-leddet system uten rotasjon med vekt 1,6 kg til snaue 400 gram med dynamisk respons og ankelrotasjon.

I musicalen "Gigi" takker Maurice Chevalier Himmelen for små piker, for hva skulle smågutter gjøre uten dem? Vi takker Gud for leverandører av proteser, for hva skulle vi gjort uten dem?

TruStep erstatter langt på vei den menneskelige fots funksjon. Den er ikke til hinder for et aktivt og spennende liv. Snowboard er en viktig del i manges liv, særlig blant unge. Bildet under taler for seg selv.

Det er nok ingen tilfeldighet at Erimeds logo har seks tær.

Reportasje fra paneldebatten på neste side

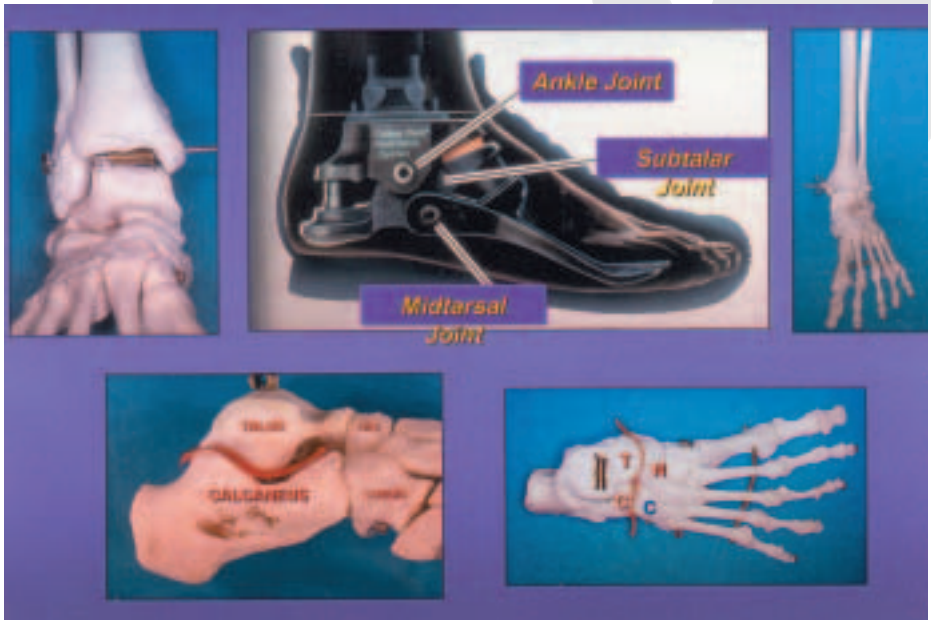

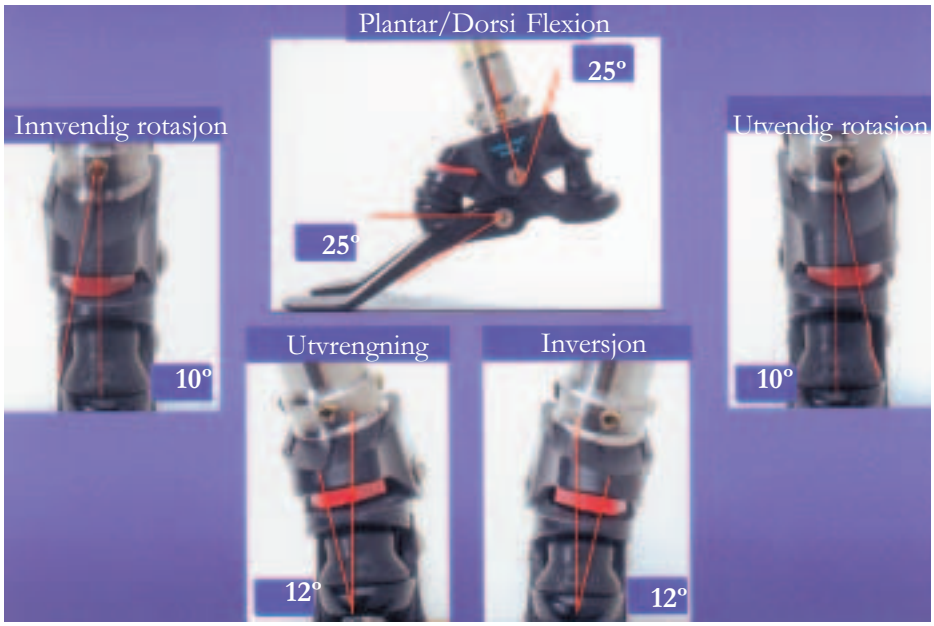

En *STOR* personlig seier

Jostedalsbreen på langs

Møt Bøye Prestegård, jordbrukssjef og tindebestiger. En mann som liker å sprenge grenser på tross av skavanker. Han vet at mange kan og vil hvis de får sjansen. Her forteller han selv:

"Handikapidretten har gitt meg mye positivt og kanskje har min deltakelse i den gjort meg dristigere med årene. Nå vil jeg mimre over en fantastisk skitur over selveste Jostedalsbreen midt på sommeren.

Hvorfor utsette seg selv og andre for utfordringer ved å ta Jostedalsbreen på langs, ca. 60-70 km på ski med et kunstig ben? Jeg har ikke noe godt svar og slett ikke et fornuftig svar. Jeg vet bare at det har ruget hos meg i mer eller mindre 30 år. Henimot de 60 burde en kanskje ikke begi seg ut på slike tanker, men som mangeårig aktiv i handikapidretten har det vist seg at mye som en før ikke trodde var mulig likevel er gjennomførbart. Kanskje ligger det litt i utsagnet om at en stadig må gjøre noe som en bare så vidt klarer.

Da Jostedal Breførerlag startet, øynet jeg et håp, men det tok litt tid før jeg kontaktet brefører Steinar Bruheim, viste ham leggprotesen min, og spurte:
"Vil du ta meg med?"
"Ja, hvis du trener og forbereder deg" var det kontante svaret jeg fikk.

Så fulgte en høst, vinter og vår hvor sørlendinger kunne se en "raring" på barmark farte rundt i heia med skistaver og ryggsekk med bl.a. 10 kg sukker i.

Sønnen min, Sigurd, og kona hans, Vigdis, er vante fjellfolk. De ble med og vi utgjorde et teltlag. Med breførerne Arve Tvedt og Thore Stensberg ble vi 19 stykker i følget. På kartet hadde jeg i lang tid gått ruta opp Fåbergstølsbreen til Skjeret under Lodalskåpa. Dette måtte bli den hardeste dagen og jeg måtte passe meg for ikke å dra på meg gnagsår eller knekke meg på annen måte. Derfor fikk jeg Steinar Bruheim til å ta godt halve sekken min opp til første teltleiren. Klart det var et slit, men med "dugande føring" og passe tempo var alle oppe på Skjeret i fin form kl. 19. Med strålende sol til kl. 23 og god temperatur ble det en ubeskrivelig flott opplevelse. Ni teltlag smeltet snø, kokte kaffe, kokte middag og smeltet snø igjen. Veskebalansen er viktig. De dristigste tok en tur på Lodalskåpa og var nede igjen ved midnatt. Neste dag kom også med klar himmel og vindstille. Breører Thore Stenberg viste seg å være ortopediingeniør og vi hadde mange felles kjente på Sophies Minde. Dette ga meg vel ekstra trygghet. På vei mot Høgste Breakulen fikk jeg klar beskjed både fra ham og Sigmund: " Skru ned tempoet!" Toppen ble nådd kl. 13 med tid til en lengre pause og nytelse av utsikten. Hurrungene og de andre tindene i Jotunheimen lokket i øst. Å skli nedover mot Bings Gryte var en sterk opplevelse. Kilometer etter kilometer bare med enkelte stavetak bortover snøplatået. Bare helt enormt å være i ett med snøvidda og samtidig mestre denne naturen. Tredje dagen, fra teltleieren på toppen av Bings Gryte, nedover til Suphellebreen og videre til Flatbreen ga samme herlige opplevelse. Nå kunne vi se Fjærlandsfjorden.

De klarte det - han og benet!
HURRA, HURRA, HURRA!

Terrenget ble så dramatisk bratt at jeg for sikkerhets skyld helst ville ta av meg skiene og renne på skoene nedover. Men brefører Arve insisterte på at han skulle renne utfor før og etter meg, alt etter som det passet. Som sagt så gjort og vi kom flott ned uten knall og fall. Vi hadde god tid og tok en tur innom Flatbrehytta, samtidig som vi fikk frisket opp historien om Anders Øygard. Fra Flatbrehytta bar det rett nedover til vi nådde barmark og måtte ta bena fatt ned til Fjærland. Klart det kjentes i legg og lår etter omlag 1000 meter rett nedover fjellsiden. Turen tok brått slutt, men etter ansiktsuttrykkene å dømme var alle utrolig fornøyde og turen hadde tydeligvis vært en stor personlig seier for hver og en. Stor takk til tålmodige bреførere og reiseфølge."

Av Bøye Prestegård

Bestigning av Kilimanjaro

Jostedalsbreen på langs ga Bøye mersmak. Halvannet år senere satte han kursen for Afrika. Nå skulle Kilimanjaro beseires og det i forbindelse med "50-årsjubileet" for tap av venstre foten som ble revet av da han 8 år gammel filtret seg inn i en kraftig elektrisk slipestein. Han lærte seg noen ord på Swahili. "JAMBO - JAMBO!" ("god dag - god dag"), "HABARI GANI?" ("hvordan har du det - noe nytt?") og "NAZURI SANA" ("bare godt takk") og satte kurs for Kilimanjaro-regionen. Et svært skiftende landskap - fra dyrket mark på 1800 m, savanne, hedelandskap, ekvatorørken og til sand og steinørken på Kilimanjaros topper. Sammen med 15 andre turister, 6 guider og 32 bærere startet han oppklatringen i yrende regnvær. Med en luftfuktighet på 100% tok det ikke lang tid før de var gjennomvåte. Etter 4-5 timers våt marsj nådde de Mandara Hut 2700 m hvor de karakteristiske trekantede norske hyttene står. Der ble det inntatt en tre retters middag og så var det rett i soveposene. Det var kaldt og alle måtte passe på sin egen varme. Neste dag glisnet regnskogen og ved 3000 m åpnet landskapet seg og tropesolen tok kraftig. De måtte dekke seg til og brukte solfaktor 25. Ryggsekkene kjentes slett ikke ut som lette svippturssekker, men som bly. De bar litervis med vann i flasker og termokanner. De måtte drikke hele tiden for veskebalansens skyld og de måtte få ut CO^2 av blodet. Langt oppe i det fjerne skimtet de av og til snøen på Kilimanjaro. Hele tiden fikk de beskjed om å ta det rolig. Kroppene måtte få tid til å vende seg til høyden. En spurt - og turen ville vært spolert. De vandret derfor stille steg for steg og nådde Horom Hut 3700m. Noen ble kvalme og fikk hodepine. Natten ble tilbragt i 6-mannshytter. Dagen etter var det akklimatiseringsdag, hvilket innebar en marsj til Mawenzi-hut 4500 m og ned igjen. De fleste tålte testen bra, men en lurte på å snu. En annen fikk problemer med sålene på fjellstøvlene. De gikk rett og slett i oppløsning. Det ble kaldere på grunn av høyden og det måtte tas mer klær på. Ekspedisjonen skulle fram til Kibo Hut, en marsj på 12 km med en stigning på 1000 mtr. De nådde "The Saddle", platået mellom Mawenzi og Kibo, et marslignende ørkenlandskap. Lederen styrte takten jevnt og trutt som en klokke - Rolig!, Rolig! Surstoffet begynte å bli mangelvare, men alle kom fram til Kibo Hut 4700 m i forbausende god form. Noen presset i seg laps-

Fortsetter neste side

kaus før de gikk i soveposene kl. 19.30 godt påkledd for så å bli vekket fire timer senere for å få unnagjort siste etappe. Kl. 0.30 bar det i vei i polarutstyr og ekstra varmeelement i fjellstøvlen. Tåken og yret må vike etterhvert som skylaget blir tynnere og fullmånen blir en god hjelper der den lyser opp stien hvor klatrerne beveger seg på kryss og tvers oppover noe som for dem føles å være et sandtak. For hvert steg de tar, sklir de noe tilbake. Den langsomme gangen, surstoffmangelen og mørket hensetter klatrerne i en nærmest hypnotisk tilstand i time etter time. Noen kaster opp. Det blir ropt vekselsvis "babubabu, habari gani? bestefar - bestefar, hvordan har du det?" Og Bøye bestefar svarer "bare godt, Nazuri sana". Høyden merkes både i mave og hode og som på bestilling revner skydekket. Soloppgangen over Mawenzi er helt fantastisk. Onsdag, 15. oktober 1997, kl. 7.oo er hele følget samlet på Gilmant Point 5685 m og Kilimanjaro er beseiret. En uforglemmelig morgen for samtlige. Personlig seier og lykke lyser over alle ansiktene. De har opplevet å ta på "Sneen på Kilimanjaro". Toppen er intet gjestmildt sted. Følget snur derfor og begynner på nedturen som vil bestå av mer eller mindre forsiktig rutsjing og vandring i snaue to døgn før deltakerne får utlevert sitt diplom, beviset på at de har besteget Kilimanjaro, ved Marangu Gate som var utgangspunktet for oppstigningen.

Av Bøye Prestegård

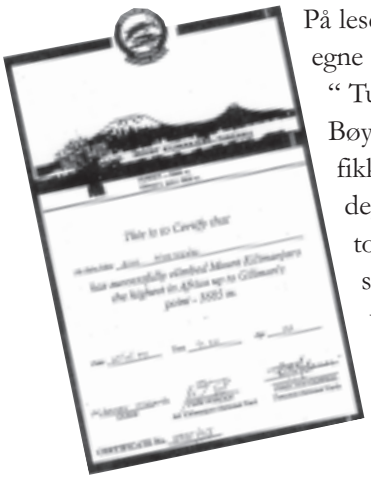

På lesernes og egne vegne - " Tusen takk Bøye for at vi fikk følge med deg på disse to utrolige spennende utfordringene.

Anita Baastad
Redaktør

Leserne har ordet

Til MOMENTUM!

En som nettopp er blitt Lårprotesebruker har problemer med å få underbuksene ned i lårprotesen og etterlyser råd.

En grei løsning på problemet kan være å få laget en stumpeunderbukse. Vennligst ta kontakt med din ortopediingeniør eller Hr. Bondel, tlf.: 49 711 268530. Firmaet Wil. Jul.Teufel GmbH - Stuttgart i Tyskland syr slike etter mål.

Firmaet har laget underbenklær for to hofteamputerte og en dobbelt låramputert her i Ålesund. Alle tre er fornøyd med resultatet.

Undertøyet kan også lages med åpning bak. Det er praktisk for hofteamputerte når de må bruke trange toalettrom fordi åpningen bevirker til at de slipper å ta av seg protesen.

Den ene låramputerte er i tillegg meget fornøyd med materialet i underbuksen fordi det isolerer mot kulde om vinteren.

Med vennlig hilsen Bjørn Andersen
OCH ortopedi as
6003 Ålesund.

Subject: MOMENTUM nytt
Date: 29 December 2000 03:17

Congratulations to all concerned on the excellent pictures and presentation in your latest issue and best wishes to you for 2001 - you deserve it!
Please could we have some English subtitles in the next issue, so that we may share in the wisdom of the text. Thank you.

As ever
Sam Gallop OBE
Chairman
Limbless Association

Leserne ønskes velkommen til spalten *Lesrne har ordet.* Vennlig hilsen styret.

1C40 OTTO BOCK C-WALK.

Otto Bock **C-Walk 1C40** är en kolfiberfot som förenar komfort och energilagring. Allsidig rörlighet och samtidig hög energilagrande egenskaper kombineras för komfortabelt gående.

C-fjädern skapar en elastisk hälisättning. Den därvid lagrade energin främjar avrullningen fram till midstance. Vid belastning av främre fotdelen lagras energi av C- och basfjädern som nyttjas för inledning av svingfasen.

Den integrerade styrringen kontrollerar fjäderegenskaperna vid rörelseförloppet oberoende av kroppsvikt och aktivitet.

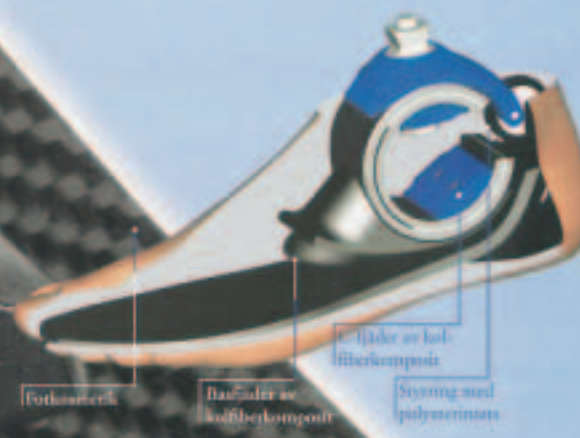

Komfort & Energi

Den tunna fotkosmetiken är en funktionell del av foten genom sin inre utformning.

CE

Patientvikt

lig medel hög

Funktionsklass

Otto Bock lämnar en utökad garanti på sammanlagt 2 år förutsatt att utedstande modulkomponenter har kommit till användning enligt Otto Bock klassificeringen©

Otto Bock

SCANDINAVIA AB

Ett företag i Otto Bock gruppen
Box 623 · SE - 60114 Norrköping · Sverige
Telefon +46 (0)11-28 06 00 · Telefax +46 (0)11-31 20 05
e-mail: info@ottobock.se · Internet: http://www.ottobock.se

PROVEN QUALITY • PRACTICAL SOLUTIONS

© Otto Bock · 64651-5/988

Paneldebatten

James Andrew (27) pådro seg frostskader under bestigning av en fjelltopp i de franske alpene og måtte amputere begge armer og ben. Han mistet også sin beste venn. På tross av dette besteg han Skottlands høyeste fjell Ben Nevis med proteser snaue året etter.
I den etterfølgende paneldebatten stilte vi spørsmålet "Hvordan er dette mulig - hva skal til for å klare slikt?"

I panelet satt;
Helge Borgevad, bruker
Alexandro Dabed, fysioterapeut
Søren Engstrøm, ortopediingeniør
Tomm Kristensen, ortopediingeniør
Henrik Krokene, Styreleder, OVL, Oslo
Per Lerud, overlege og spes. amp.kirurgi
Karl Tomas Lyngroth, ortopediingeniør
Nils-Odd Tønnevold,bruker
Matts Larsson, Erimed International, Huddinge

I salen satt;
Gunnar Rosén, spes. fantomsmerter
György Veres, tidligere rektor Ortopediingeniørutdanningen, HIO
17 ortopediingeniører, mange fysioterapeuter, sykepleiersker, brukere og pårørende og to barn

– 94 personer i alt

Både panelet og salen var målløse over den fantastiske bragden James hadde prestert - det er et eksempel på mot og viljestyrke utenom det vanlig. I neste MOMENTUM*nytt* vil vi vie ham mer plass.

Under paneldebatten dreide det seg om amputasjonskirurgi/teknologi, forebyggelse av fantomsmerter, legestandens holdning til amputasjon generelt, stumpebehandling og Folketrygdens regler.

Fantomsmerter ble det heteste temaet og det faktum at disse kan forebygges ved riktig amputasjonskirurgi gjør at deler av overlege Per Leruds glimrende betraktninger gjengis her.

90% av alle amputasjoner blir foretatt under kontrollerte forhold. Dette gjør det mulig å planlegge inngrepet slik at mulighetene for at fantomsmerter skal oppstå er minimale.

Overlege Per Leruds amputajonsmetode går ut på å gi preoperasjonsbedøvelse 2-3 døgn før, og 3-4 etter operasjonen. Under operasjonen formes stumpen etter totalkontaktprinsippet, dvs. at den gjøres så lang, sylindrisk og jevn som mulig for at den skal bli funksjonell og endebærende. Etterjustering av amputasjonsstumper lykkes sjelden pga. den arrstruktur i vevet som er igjen etter den første amputasjonen. Dette setter store krav til kirurgen. Han må forme en "skulptur" ut av lappene og anlegge en sirkulær gips slik at "skulpturen" bevares i denne. Gipsen forhindrer både deformasjon av stumpen og det postoperative ødemet. Gipsen tas av etter en kort uke og da går man direkte over til ferdig produserte silikonhylser. Det er viktig å skille kar og nerver. Best resultat oppnås ved ikke å legere nerver - bare karene. I prinsippet gjøres nervene så korte som mulig og karene så lange som mulig. Det

Oda Härter, 9 1/2 år prøvet stilig fottøy i pausen. En "Gimmick" fra erimed. Fottøyet er skinner (ortoser) påmontert proteseføtter og er ment å gi ikke-amputerte en prøve på hvordan proteseføtter fungerer.

er veldig viktig å la nervene ende i mykt og fint vev. For å unngå at arret gror fast i leggbenet bør det

Oppmerksomheten var intens og spørsmålene sto i kø

skjæres slik at snittlinjen blir liggende litt på skrå mellom skinnbenet og leggbenet. De pasientene som dette er utført på har det bedre enn de som ikke har fått amputasjonen utført slik. Ved en feiltakelse fikk en pasient preoperativ bedøvelse 8 dager før operasjonen. Hans tilfelle er et av de mest vellykkede.

Fantomsmerter

Det fremkom under debatten at armamputerte som ikke får epiduralbehandling før amputasjon plages enormt med fantomsmerter og mange av dem får problemer med å bruke protese.Rosén fortalte at mange av de som har vært utsatt for traumatiske amputasjoner gjenopplever smertene sine. Kroppskartet i hjernen husker de smertene man opplevet umiddelbart før amputasjonen. Iflg. Rosén var det ikke tilfeldig at pasienten som fikk bedøvelse 8 dager før amputasjonen var det beste resultatet til dr. Lerud. Rosén beklaget sterkt at det manglet gode studier på dette. En studie utført i Danmark kom til det resultatet at lang tid med bedøvelse før amputasjon forebygger fantomsmerter. I en senere undersøkelse på sirkulasjonspasienter (type Diabetes), hvor det postoperative forløp varte i 36 timer, klarte man ikke å bevise at de pasienter som hadde fått bedøvelse før amputasjonen hadde mindre fantomsmerter enn de som ikke hadde fått det. Dessverre blir dette brukt mot å gi preoperativ bedøvelse.
Rosén sa:
"Jeg mener dette er en enorm utfordring for oss. Jeg sier oss fordi jeg synes dette er noe vi kan samarbeide om. Både når det gjelder informasjon til leger og klinikkenheten når det gjelder det preoperative forløpet. Og jeg synes også at vi, enten det er du og jeg eller andre, skulle ta mål av oss til å gjøre en slik studie der man for eksempel kunne la pasientene få opp til en ukes preoperativ smertefrihet. En sånn studie er ikke gjort."
I neste øyeblikk henvender Rosén seg til Lerud og spør ham:

"Per, skal vi foreta en slik studie?"
Til dette kommer det kontant fra Lerud:
"Ja!".

Holdninger

Mange i salen lurte på om alle kirurger i Norge er klar over dette. Til dette svarte overlege Lerud: "Nei, dessverre. Ortopedien begynte med kunsten å amputere, men andre "spennende" ting, som f.eks. å få fotballspillere på banen igjen ti minutter etter at de har skadet seg, skjøv amputasjonskirurgien ut på sidelinjen. Jeg har forsøkt å skape et miljø for helhetlig amputasjonskirurgi på Aker Sykehus".
Fra salen ble det kommentert: "Jeg opplever at det blir gjort altfor mange feil der hvor jeg er".
Til dette svarte Per Lerud: "På Aker Sykehus før var det også slik at karkirurgene, gjerne de yngste, de som skulle ha flest mulig operasjonsnummer på lista si, som utførte amputasjonene. De gjorde det gjerne på kvelden eller på natten når ingen kunne se på og det ikke var noen de kunne spørre. Jeg fattet sammen med noen andre

Fortsetter side 17

Nå blir det lettere å gå…

Intelligent

Microprocessorstyrt kneledd:

- anpasser svingfasen automatisk til rådende gangtempo
- krever mindre energi, hvilket gjør at man orker mer
- muliggjør en mer naturlig gange

Fakta:

- Batteri med 1 års varighet
- Fireleddet utgave - vekt 965g - maks fleksjon 160
- Enkeltleddet utgave - vekt 995g - maks fleksjon 155

NABCO Ltd.

CENTRI®

Datavägen 6
175 43 Järfälla
Tel: 08-580 311 65
Fax: 08-580 311 28
www.centri.se

Paneldebatten forts.

fortsettelse fra side 15

interesse for dette og vi begynte med å se oss litt rundt. Var det andre som gjorde dette bedre enn oss?" Vi tok lærdom av det vi så og prøvde å gjøre det enda bedre. Nå har vi laget vår egen mal. Vi har egen rehabiliteringsavdeling på sykehuset."

"Jeg sier både til pasientene og personalet at vi etablerer et livslangt pasientforhold med hver og en. Det tror jeg er en viktig detalj. Vi danner en familie så å si – livsvarig. Målsetningen er at jeg skal få med meg flere, en overlege til og en med legeutdannelse, slik at dette får en større kapasitet. De pasientene vi har operert på Aker Sykehus har det gått rimelig bra med. Fordelen med denne prosedyren er at den er forutsigbar. Det er svært viktig for pasientene. Den dagen jeg sier til pasienten at "Jeg har ikke noe annet forslag enn at vi går på det funksjonelle. Vi skal få deg opp på to ben, men det benet du har sår på eller smerter i, det må vi ta bort". Samtidig kan jeg skissere nøyaktig **hva** som videre vil skje og **når** under hele rehabiliteringsfasen. Det er veldig viktig for pasientene at de vet - det sparer dem for mange frustrasjoner".

Agendaen hadde som overskrift: "Hvordan gjøre det umulige mulig?" Selv om det meste ligger i mennesket selv er dog betingelsene at det gjøres et bra håndverk rent kirurgisk. Heldige er de som kommer under dr. Leruds kyndige hånd. De blir spart for mange fremtidige frustrasjoner.

Porto

MOMENTUM
Grinistubben 6
1343 Eiksmarka

Brett her!

ENGLISH SUMMARY

Creating Comfortable Sockets
On the initiative of MOMENTUM, the Association for Norwegian Prothetists in cooperation with the Biomechanical Engineering Unit of the College of Oslo will 22-23 March arrange a seminar on Ischial Containment Sockets. Nils-Odd Tønnevold, MOMENTUM Chairman said: " I am delighted that the profession has embraced our initiative in order to improve the knowledge and skills involved in making prosthetic sockets. Good sockets mean everything to users."

Aid Project – Rumania
The conditions in Rumania are beyond words. Young gipsy children are subjected to amputation to earn more as beggars. For more than 10 years Ingvar Landa has personally delivered truckloads of second-hand clothes, wheelchairs and artificial limbs to Rumania. MOMENTUM boardmember Svein Resell got involved and managed to persuade Sophies Minde, one of Norway's largest amputee rehab clinic to donate all its redundant artificial limbs. Three permanent orthopaedic facilities for are currently being established in Rumania, but they still need spare parts. The gift from Norway was therefore truly welcome. The pictures on page 6 speak for themselves.

Holmenkollen Meeting
A meeting for MOMENTUM members and friends was held 28 November at Holmenkollen Park Hotel Rica, kindly sponsored by Erimed International and the Hotel. The agenda included a presentation of future MOMENTUM activities, a presentation by Erimed on their latest technological advances in modular artificial limbs and viewing of the incredible film "Climb Back". The film features James Andrew, who had both arms and legs amputated as result of frostbite incurred during climbing in the French Alps June 1999. Only a year after his tragic accident, he climbed Ben Nevis, Scotland's highest mountain, using his artificial limbs.

A panel debate followed which asked what had made the achievement of James Andrews possible. Quite apart from sheer determination on his part, focus turned to amputation surgery technique as the vital starting point to a smooth rehabilitation. Panel member and Consultant Orthopaedic Surgeon Per J. Lerud said that that "surgically crafting a painfree and conically shaped stump is key to a fast and functional rehabilitation." Lerud explained the approach at Aker Hospital where he

Vennligst fyll inn og klipp ut denne slippen og legg den i posten til: MOMENTUM, Grinistubben 6, 1359 Eiksmarka, eller send oss en e-post til abaastad@online.no, eller send den per fax 22 44 33 19.

Vennligst kryss av det som passer.

_____ Ja, jeg/vi ønsker å bli medlem i MOMENTUM

Navn: . . . . . .

Adresse: . . . . . .

Postnr. og poststed: . . . . . .

Tlf.: . . . . . Mobil: . . . . . Fax: . . . . . .

Fødselsår: . . . . . .

Dato og signatur: . . . . . .

Medlemstype (vennligst sett kryss):

Hovedmedlemskap (for arm- og benprotesebrukere), 200 _____
Støttemedlemskap (for venner, pårørende og fagpersonell), kr. 100 _____
Bedriftsmedlemskap (for verksteder og leverandører), kr. 400 (minimum) _____

ENGLISH SUMMARY CONT'D

practices. His first rule is that the patient must be kept absolutely painfree for 4-5 days prior to surgery. Gunnar Rosén, perhaps the foremost specialist on phantom limb pain in the Nordic Region, said "I totally agree - keeping the patient pain free for at least 4-5 days prior to surgery has been established through various studies as critical to avoid phantom limb pain." Lerud's surgery technique includes a meticulous scheme of creating a conical stump, cutting and positioning the nerves so as to avoid phantom limb pain and fixing muscles in a fashion to allow maximum use of muscles for stability and walking ability - all in all creating an ideal stump for functional prosthetic use. Per Lerud also explained how he believed plasterwrapping of the stump postoperatively and 5 days afterwards removing this and walking the patient on a temporary Roehampton prosthesis with a silicon sleeve rolled on the stump are great aids to quickly rehabilitate the patient.

Crossing the Jostedal Glacier - A Personal Triumph

Meet mountaineer Bøye Prestegård. A man who won't let his disability stop him. Participating in sports for the disabled has according to Bøye, given him lots of confidence and probably made him more daring throughout the years. Here is the story told by Bøye himself:
I can't really say why I was willing to risk skiing 60-70 kilometers across the Jostedal Glacier with one artificial leg. I only know that I have been contemplating such an adventure for almost 30 years. It may not be the smartest thing to undertake when you are getting close to 60, but I knew from experience that sometimes the impossible just takes a little longer.
After having waited for some time, I got up the nerve to contact the organisers of the glacier crossing. I showed Steinar Bruheim my artificial leg, and asked him if he would take me along? "Yes, if you work out and prepare", he said. Then months of preparations followed before I was able to embark on my life long dream. I knew I had to take it easy to avoid blisters and exhaustion. Day one was going to be tough. By 7am we reached our first camp. It was a wonderful moment. When we started out the next morning, I was constantly told to slow down. We reached the top of "Høgste Breakulen" at 1pm, and it was a glorious feeling. It was an immense experience being one with nature. At the end our adventure we all felt almost euphoric.

Climbing the Kilimanjaro - Another Personal Triumph

Crossing the Jostedal glacier opened Bøye's eyes for other challenges.
18 months later the goal was to climb the Kilimanjaro, 50 years after he lost his arm in an accident when he was 8.
He prepared and even learned some Swahili phrases on site. The group headed out to the Kilimanjaro region with its wide-ranging scenery. It was raining slightly when they began the climb, and soon everyone was soaking wet. 4 or 5 hours of wet march later they reached Mandara Hut at 2700 meters with its characteristic triangular Norwegian huts. After a three-course meal the group turned in. It was cold and the sleeping bags felt wonderful. The next day, at 3000 meters, the tropic sun made its impact and it was necessary to use sun block and to cover up exposed body parts. The backpacks felt as if they were filled with led. Everyone needed to carry endless bottles of water to prevent dehydration etc. We were constantly told to slow down due to the high altitude. As it become colder, we needed additional clothing. Lack of oxygen was becoming a problem, but the group reached Kibo Hut (4700 meters) in surprisingly good condition. We had a meal and slept a little, and at 12.30 am we started on the final climb dressed in polar gear. The full moon lit the path. It was like walking in a coma hour after hour. After a grueling night the sunset of Mawenzi was simply fantastic.
15^{h} October 1997 the entire group was gathered at Gilmant's point at 5685 meters. An unforgettable morning. Feelings of personal triumph were evident on the faces of everyone. It is only a lucky few that get the chance to touch "The Snow of Kilimanjaro".
Safely back at Marangu Gate after the long journey down, the participants were presented with their diplomas stating that they had in fact climbed the Kilimanjaro.

Life without limitations

1 MYK OG BESKYTTENDE

Iceross Dermo er laget av det unike silikonmaterialet DermoGel™. Iceross Dermo inneholder Aloe Vera og andre ingredienser som gjør at hylsen føles bløt mot huden og bevarer hudens naturlige fuktighet. Slik unngås uttørring av huden og huden holder seg i fin form og er myk og god.

2 SLITESTERK

Med det nye, svært slitesterke Supplex®-materialet setter Iceross Dermo en ny standard for slitestyrke.

3 OPTIMAL SUSPENSJON

Innebygget endeforsterkning gir optimal suspensjon.

I min jobb må jeg kunne konsentrere meg om det jeg gjør hele dagen uten å føle ubehag. Iceross Dermo-hylsen min gjør dette mulig. Selv en lang dags arbeid er huden under hylsen myk og god, den er hverken uttørret eller irritert og jeg har ingen ubehag.

Maria S. 34

Iceross® DERMO

Aktiv Hudpleie

med

Aloe Vera

ÖSSUR NORDIC®

CE ISO 9001 **www.ossur.com**

Össur Nordic • P.O. Box 67 • SE-751 03 Uppsala • tel +46 18 15 21 15 • fax +46 18 13 06 09 • email: fm@pimedical.se